

Konsultationsordning

Riktlinje

Dokumenttyp Riktlinje	Dokumentnamn Konsultationrordning	Fastställt/upprättad Kommunstyrelsen 2024-06-10 § 76.	Beslutsinstans Kommunstyrelsen	Giltighetstid Tillsvidare
Dokumentansvarig Utbildnings- och kulturchef	Version 1.0	Senast reviderad	Dokumentinformation Dnr Ks 2024/280, 009	Detta dokument gäller för Politik och förvaltning

Innehåll

Inledning	1
Checklista för konsultationsförfrågan	1
Processkarta	2
Konsultationsordning	3
Syfte med konsultation och förhållande till annan reglering	3
Samråd, remissförfarande eller konsultation	3
Parter i konsultationen	5
Vilka är konsultationsskyldiga?	5
Samiska företrädare	5
Vilka ärenden ska konsulteras?	7
Undantag	7
Samisk initiativrätt och tolkningsföreträdare	7
Hur går en konsultation till?	8
Andras deltagande vid konsultation	9
Konsultationens genomförande och avslut	9
Dokumentation	9
Överklagan	10

Inledning

Lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket började att gälla den 1 mars 2022 och gäller sedan den 1 mars 2024 även kommuner. Lagen ger samer mer inflytande i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället. Samer ska, i god tid innan beslut fattas, kunna bidra med sin kunskap och visa på beslutets konsekvenser för samers språk, kultur och näringar.

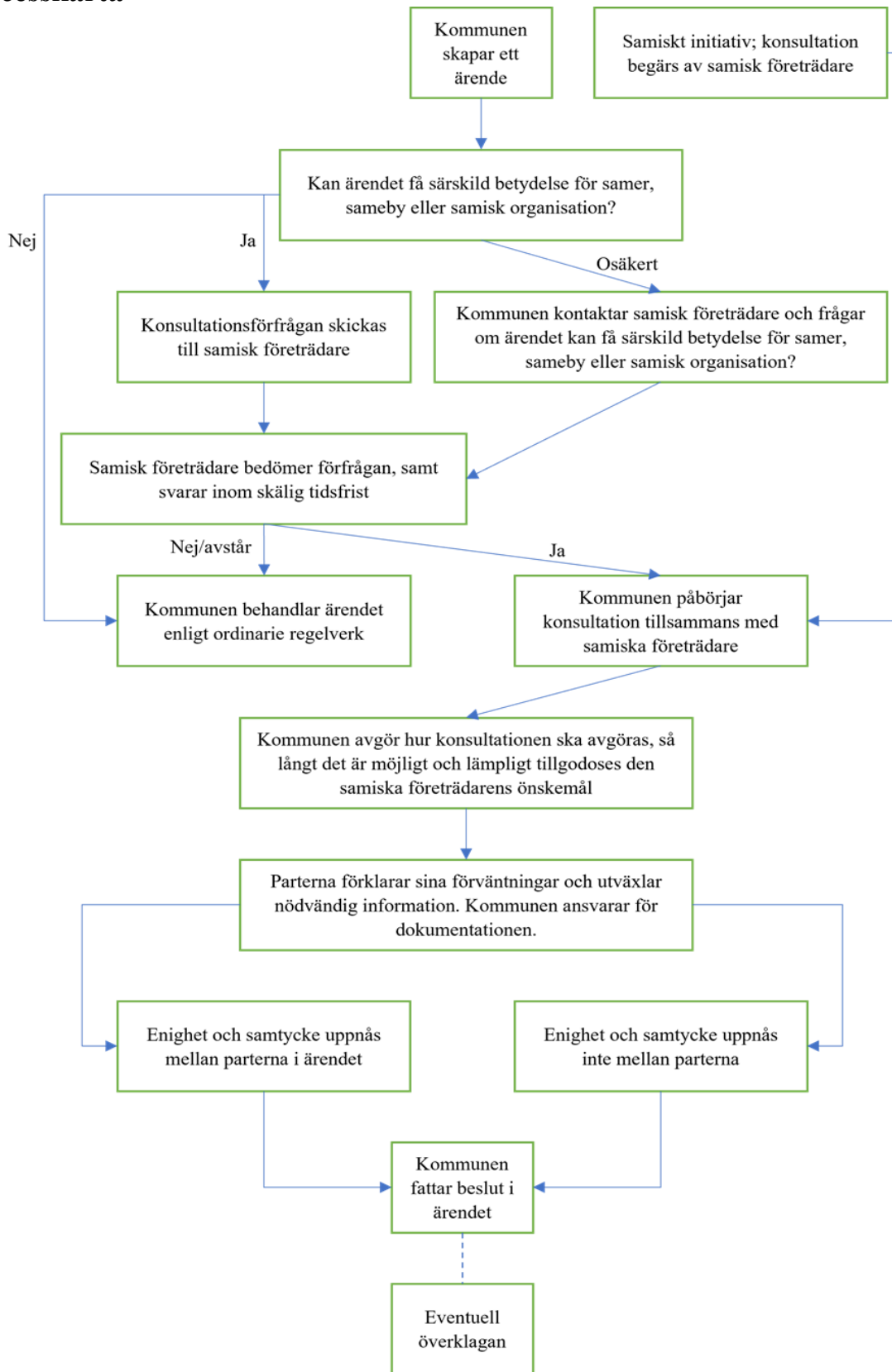
Checklista för konsultationsförfrågan

När det finns en skyldighet att konsultera i ett ärende informerar Arjeplogs kommun Sametinget och frågar om konsultation begärs.

1. Konsultationsförfrågan ska skickas till samisk företrädare. I alla ärenden ska förfrågan skickas till Sametinget (kansli@sametinget.se) och Svenska Samernas Riksförbund (info@sapmi.se). Om ärendet kan få särskild betydelse för en viss sameby, finns kontaktuppgifter till samebyarna på <https://www.sametinget.se/samebyar>
2. Märk ärenderaden i mailet med rubriken *Konsultationsförfrågan*.
3. Ange kontaktuppgifter till tjänstepersonen/handläggaren som handlägger ärendet.
4. Ange inom vilken tidsfrist samiska företrädare ska besvara förfrågan. Tidsfristen ska vara rimlig och fristen kan anpassas utifrån ärendets art, komplexitet och omfattning.
5. Bifoga relevanta och översiktliga handlingar som gör det möjligt att bedöma om konsultation ska genomföras eller inte.
6. Om du är osäker om ärenden kan få särskild betydelse för samerna, kontakta lämplig handläggare hos Sametinget på: <https://www.sametinget.se/kontakt>
7. Om konsultation genomförs med sameby eller samisk organisation, men inte med Sametinget, så ska du meddela Sametinget detta.
8. Om svar inte inkommer från Sametinget inom angiven tidsfrist ska det förstås som att Sametinget avstår konsultation. Detsamma gäller om Sametinget svarar att konsultation inte önskas. Sametingets svar att konsultation inte önskas utesluter inte att andra samiska företrädare ska konsulteras.

Om Sametinget svarar att konsultation önskas innebär det att konsultationsförfarandet inleds. I svaret meddelar Sametinget sin inställning kring former för konsultationens genomförande och vem som är kontaktperson i ärendet.

Processkarta

Konsultationsordning

[Lag \(2022:66\) om konsultation i frågor som rör det samiska folket](#) började att gälla den 1 mars 2022. En ändring i lagen trädde i kraft den 1 mars 2024 som innebär att även regioner och kommuner ansluts till konsultationsordningen.

Syfte med konsultation och förhållande till annan reglering

1 § För att främja det samiska folkets inflytande över sina angelägenheter ska konsultationer genomföras enligt vad som anges i denna lag. Föreskrifter om samrådsskyldighet i andra lagar och förordningar gäller oberoende av denna lag. Sådana samrådsförfaranden och andra liknande förfaranden ska så långt som möjligt samordnas med konsultationer enligt denna lag.

Samerna är ett urfolk och intar därigenom en särskild rättslig ställning. Denna särställning innebär att Sverige har vissa åtaganden gentemot samerna som kommer till uttryck i nationell och internationell rätt. Bland annat stadgar regeringsformen att det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas.

Syftet med konsultationslagen är att säkerställa samernas rätt till delaktighet i beslutsprocesser på alla nivåer i samhället och att stärka samernas inflytande i frågor som särskilt berör dem.

Konsultationen ökar också samernas möjlighet att bidra med kunskap i frågor och närmare belysa konsekvenser av beslut för samernas del.

Samråd, remissförfarande eller konsultation

Förvaltningsmyndigheter har en skyldighet att höra eller samråda med berörda parter i beredningen av ärenden inom till exempel miljörätten och fastighetsrätten. Bestämmelser om samråd med samiska företrädare finns också i lagstiftning på enskilda områden, såsom miljöbalken, minerallagen och skogsvårdslagen.

För förvaltningsmyndigheter gäller, enligt 5 § lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk, en allmän skyldighet att samråda med samerna och övriga nationella minoriteter i frågor som berör dem.

Samråd ska ske genom en strukturerad dialog med de nationella minoriteterna i syfte att kunna beakta deras synpunkter och behov i myndighetens beslutsfattande. Samråd enligt minoritetslagen är alltså, till skillnad från konsultationer, inte nödvändigtvis knutet till ett ärende utan det räcker att en fråga uppkommit som berör samerna.

Konsultationsskyldigheten gäller alltså som ett ytterligare krav vid sidan av beredningskraven gällande samråd, men det är fråga om två olika förfaranden. En väsentlig skillnad är att konsultationsordningen ställer konkreta krav på de konsultationsskyldiga att genomföra konsultationen på ett visst sätt; när och hur en konsultation ska inledas, vilka samiska företrädare som ska konsulteras, hur den går till och hur den avslutas. Lagen innehåller också ett särskilt krav på dokumentation och en särskild initiativrätt för samiska företrädare. Sådana krav finns inte i reglering om samrådsskyldighet.

Myndigheter ska samordna samrådsförfaranden med konsultationer så långt som möjligt. Om deltagarkretsen är densamma, det vill säga när inga andra representanter ska delta i samråd än de samiska företrädare som önskar bli konsulterade i ett ärende, kan myndigheten samtidigt uppfylla sin konsultationsskyldighet och sin samrådsskyldighet. En sådan samordning kan begränsa resurs- och tidsåtgången för såväl den konsulterande myndigheten som för den samiska företrädaren.

Vidare är ett konsultationsförfarande mer än ett remissförfarande och går längre än det beredningskrav som uppställs exempelvis i regeringsformen, men som inte är oförenligt med det. **Även remissförfaranden ska så långt som möjligt samordnas med konsultationer.** I vissa ärendetyper kan det exempelvis vara lämpligt att en konsultation sker innan en ansökan skickas på remiss till andra myndigheter så att den myndighet som mottar remissen har ett korrekt och komplett underlag att ta ställning till. En förutsättning för att det ska vara möjligt är att en remittering inte sker i så sent skede av handläggningen att syftet med konsultationen motverkas av en samordning.

Parter i konsultationen

Vilka är konsultationsskyldiga?

2 § Regeringen, statliga förvaltningsmyndigheter, regioner och kommuner ska konsultera samiska företrädare innan beslut fattas i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.

Konsultationsskyldigheten gäller inte statliga bolag. Inte heller domstolar, domstolsliknande nämnder eller organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter.

Samiska företrädare

7 § Sametinget ska konsulteras i ett ärende som företrädare för det samiska folket. Om ärendet kan få särskild betydelse för en sameby ska även samebyn konsulteras. Om ärendet kan få särskild betydelse för en samisk organisation med hänsyn till dess ändamål enligt stadgarna och organisationen anmält intresse av att delta i konsultationer, ska även organisationen konsulteras. När en sameby eller en samisk organisation ska konsulteras anses de vara samiska företrädare.

Sametinget ska informeras om en konsultation med en sameby eller en samisk organisation som inte ska genomföras gemensamt med Sametinget.

Sametinget är i sin folkvalda del att betrakta som företrädare för det samiska folket och konsulteras därmed alltid som företrädare för det samiska folket, däribland enskilda samer. Sametinget företräder samernas allmänna intressen vid konsultation. I ett ärende kan det bli aktuellt att utöver Sametinget även konsultera en eller flera samebyar och en eller flera samiska organisationer. Sametinget ska informeras om en konsultation med en sameby eller en samisk organisation inte genomförs gemensamt med Sametinget, så att Sametinget får överblick över omfattningen och inriktningen på konsultationer i frågor som rör samerna.

En sameby ska konsulteras om ärendet kan få särskild betydelse för samebyn. Kravet för att konsultation ska genomföras med en sameby är inte högre än när konsultation ska genomföras med Sametinget – som alltid ska erbjudas att delta i konsultation om ärendet kan få särskild betydelse för samerna.

Renskötseln har en stor betydelse för den samiska kulturen och det samiska folket. I de fall en sameby konsulteras bör därför även Sametinget, i egenskap av företrädare för det samiska folket, tillfrågas om konsultation begärs. Konsultationsskyldiga kan alltså i dessa ärenden behöva konsultera såväl Sametinget som den eller de samebyar som är särskilt berörda av ärendet. **En konsultation med en berörd sameby ersätter inte en konsultation med Sametinget och omvänt.**

Vid konsultationer med samiska företrädare deltar de dock inte som sakägare eller parter i ett ärende. En sameby kan ha allmänna intressen i ett ärende och kan då, vid sidan av Sametinget, företräda samernas allmänna intressen vid en konsultation. Samebyn kan som rättighetshavare även ha ett enskilt intresse i ärendet. I sin egenskap av rättighetshavare får samebyn, genom samråd, tillfälle att framföra sitt enskilda intresse i frågan. Samebyn kan framföra både allmänna och enskilda intressen vid konsultationen, särskilt som avsikten är att samråd och konsultationer så långt som möjligt ska samordnas.

Flera av de ärenden där konsultation är viktig berör renskötseln och därmed samebyarnas verksamhet. Inför beslut om föreskrifter rörande naturreservat, nationalparker och förbud mot eller begränsningar av körning i terräng med motordrivet fordon, ska den eller de samebyar konsulteras som berörs. Det kan även bli aktuellt att konsultera samebyar i förvaltningsärenden när deras rättigheter berörs, exempelvis i frågor om renskötsel, markanvändning, exploateringar, jakt, fiske och rovdjur.

Olika samiska organisationer bevakar olika samiska intressen och bedöms vara företrädare för det samiska folket i de frågor de bevakar. Konsultationsskyldigheten gäller alltså även i förhållande till samiska organisationer som har rätt att bli konsulterade när ett ärende kan få särskild betydelse för organisationen med hänsyn till dess ändamål enligt stadgarna. gäller såväl samiska riksorganisationer som lokala sameföreningar.

Vilka ärenden ska konsulteras?

Konsultationsskyldigheten gäller i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna, vilket avser ärenden som kan få direkt inverkan på samernas språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Konsultationsordningen innebär alltså inte att en konsultationsskyldighet alltid ska gälla när ett ärende rör samer eller samiska frågor.

Konsultationer sker bara när samerna påverkas på ett sätt som skiljer sig från den övriga befolkningen. En sådan särskild påverkan föreligger när samernas intressen eller förutsättningar som är specifika för samerna berörs av beslutet, även om beslutet i sig har en bredare effekt.

Exempel på konsultationsärenden kan vara sådana som handlar om markanvändning, näringsfrågor, renskötsel, fiske, jakt, rovdjur, gruvor, vindkraft, skogsfrågor, kulturmiljöfrågor, ortnamn och biologisk mångfald på renbetesmark samt i ärenden om samisk förskola, utbildning och forskning samt äldrevård och sjukvård som särskilt vänder sig till samerna.

Även ärenden som rör immateriellt och materiellt samiskt kulturarv, traditionell kunskap, samiska språk och samisk kultur inom musik, teater, litteratur och konst samt religion kan omfattas av konsultationsskyldigheten.

Myndigheternas bedömning av en frågas betydelse för samerna bör göras ur ett samiskt perspektiv. Här bör betydelsen av kumulativa effekter av olika åtgärder vägas in i bedömningen.

Undantag

Skyldigheten att konsultera gäller inte för frågor om allmän ordning och säkerhet, totalförsvaret, säkerhetskänslig verksamhet, rikets säkerhet, fördelning av statsbidrag, forskning i enskilda fall, ärenden som påverkar hela samhället, brottsbekämpande verksamhet, ärenden som enbart rör enstaka samer, civilrättsliga avtal, i mindre frågor, och om det är uppenbart att konsultation inte behövs. Anmälningssärenden, remissyttranden och ärenden om undersökningstillstånd enligt minerallagen omfattas i normalfallet inte heller av konsultationsskyldighet. Skyldigheten att konsultera i ärenden enligt plan- och bygglagen gäller endast ärenden om att anta eller ändra en regionplan, en översiktsplan, en detaljplan eller områdesbestämmelse.

Samisk initiativrätt och tolkningsföretråde

6 § Om den samiska företrädaren som avses i 7 § anser att ett ärende kan få särskild betydelse för samerna och begär konsultation ska ärendet anses få sådan betydelse vid tillämpningen av denna lag.

Om Sametinget, en sameby eller en konsultationsberättigad samisk organisation anser att ett ärende kan få särskild betydelse för samerna kan de begära konsultation. I dessa fall är det den samiska företrädaren som har tolkningsföretråde i frågan om ett ärende har särskild betydelse för samerna. När en samisk företrädare gör denna tolkning och begär en konsultation gäller alltså konsultationsordningens regler.

Hur går en konsultation till?

8 § När det finns en skyldighet att konsultera i ett ärende ska den konsultationsskyldige i ett tidigt skede informera den samiska företrädaren om ärendet och fråga om den begär konsultation. Det ska framgå av förfrågan när den senast ska ha besvarats. Tidsfristen ska vara skälig.

Om den samiska företrädaren inte svarar inom den utsatta tidsfristen får det betraktas som att företrädaren avstår från konsultation i ärendet.

Skyldigheten i första stycket gäller inte i förhållande till en samisk företrädare som på eget initiativ begärt konsultation enligt 6 §.

När ett ärende bedöms kunna få särskild betydelse för samerna, informerar den konsultationsskyldige Sametinget, och eventuella andra konsultationsberättigade samiska företrädare, och frågar om konsultation begärs.

Av konsultationsförfrågan ska framgå när den senast ska besvaras. Detta för att öka förutsebarheten och minska risken för att handläggningstider förlängs i onödan. Den samiska företrädaren behöver inom tidsfristen endast besvara frågan om konsultation begärs, inte avge en motiverad ståndpunkt i sakfrågan. **Om den samiska företrädaren inte svarar inom den utsatta tidsfristen betraktas det som att den avstår från konsultation i ärendet.**

Tidsfristen ska vara rimlig och anpassad till ärendets komplexitet och omfattning. I de fall ärendet är mycket omfattande och komplext behöver tidsfristen vara längre, medan ett ärende av enklare karaktär medger en kortare tidsfrist. Det viktiga är att den samiska företrädaren får möjlighet att fatta ett välgrundat beslut.

Det är den konsultationsskyldige som bestämmer på vilket sätt en konsultation ska genomföras, men den samiska företrädarens önskemål om konsultationsform tillgodoses så långt som det är möjligt och lämpligt. Den samiska företrädaren får framföra önskemål om konsultationsform samt var, när och hur en eventuell muntlig konsultation ska genomföras. Om en myndighet inte kan tillgodose samernas önskemål om tid och plats innebär det dock inte att konsultationen inte kan komma till stånd.

När flera samiska företrädare ska konsulteras i samma ärende kan det ofta vara lämpligt för handläggningen av ärendet att den konsultationsskyldige samordnar konsultationen så att den genomförs med företrädarna gemensamt. Om de samiska företrädarna accepterar en gemensam konsultation bör den också i regel anses lämplig. Om oenighet råder mellan de samiska företrädarna så talar det för att det inte är lämpligt med en gemensam konsultation. Sametinget ska dock alltid informeras om konsultation med en sameby eller en samisk organisation som inte ska genomföras gemensamt med Sametinget.

Andras deltagande vid konsultation

10 § Om den konsultationsskyldige anser att det är lämpligt får även andra myndigheter eller enskilda delta vid konsultationen i ett ärende. Den konsultationsskyldige ska fråga den samiska företrädaren vilken inställning den har till ett sådant deltagande.

Konsultationsordningen föreskriver ingen skyldighet för regeringen eller andra konsultationsskyldiga att låta andra berörda enskilda delta i konsultationer. Den föreskriver inte heller en rätt för markägare eller innehavare av särskild rätt till fastighet att delta i konsultation. Detta då direkt samråd, att de ska höras som sakägare eller få yttra sig regleras i annan befintlig lagstiftning.

Det är dock möjligt att tillåta andra berörda enskilda att delta i konsultationer eller yttra sig om det verkar lämpligt. Detsamma gäller när frågan berör andra myndigheter eller andra organisationer än samiska på ett sådant sätt att deras synpunkter bör kunna framföras vid konsultationen.

En myndighet som överväger att tillåta andra än samiska företrädare att delta i konsultationen bör först fråga den samiska företrädaren som ska delta vid en konsultation vilken inställning den har till att även andra deltar. De samiska företrädarnas inställning i frågan får sedan vägas in vid bedömningen av om det är lämpligt att andra deltar i konsultationen.

Konsultationens genomförande och avslut

Vid konsultationen ska den konsultationsskyldige, den samiska företrädaren och andra som deltar ange sin motiverade ståndpunkt i ärendet och yttra sig över de andras ståndpunkter. Konsultationen ska genomföras i god anda och fortsätta tills enighet eller samtycke i den fråga som är orsak till konsultationen uppnåtts eller tills den konsultationsskyldige eller den samiska företrädaren förklarar att enighet eller samtycke inte kan nås i ärendet.

I ärenden med beslut som strider mot den samiska företrädarens ståndpunkt krävs i regel en klagande motivering till beslutet. I motiveringen ska framgå hur samiska och motstående intressen vägts mot varandra och varför i förekommande fall de samiska intressena fått träda tillbaka för andra intressen.

Dokumentation

12 § Den konsultationsskyldige ska dokumentera vad som kommit fram vid konsultationen. Av dokumentationen ska det framgå när och hur konsultationen har genomförts, vilka som har deltagit och vem som har gjort dokumentationen.

Det är viktigt att de samiska ståndpunkterna dokumenteras och finns i ärendet så att de kan beaktas även av nästa instans. Dokumentationen kan få betydelse när ett beslut överklagas på den grunden att ingen eller endast bristfällig konsultation har genomförts.

Överklagan

Ärenden i vilka det kan bli aktuellt med konsultation kan handläggas enligt ett flertal olika lagar och förordningar. Rätten att överklaga olika beslut prövas enligt gällande lagstiftning. Överklagande sker därför på samma sätt och till samma instanser som nu.
